

Criteris per al règim d'oficialitat lingüística de la República catalana

DANIEL ESCRIBANO

Universität Konstanz

Consideracions preliminars

D'ençà que la hipòtesi de la constitució d'una república catalana independent ha entrat al debat polític principatí, la qüestió del seu règim d'oficialitat lingüística ha aparegut com una de les conseqüències derivades. D'antuvi, cal assenyalar que el concepte d'oficialitat lingüística fou introduït pel catalanisme a la dècada de 1880 com a expressió sintètica de les reivindicacions de l'ús de la llengua catalana a tots els àmbits socials i, en particular, als de caràcter administratiu.¹ Només de manera reactiva començà a aparèixer el concepte a l'ordenament jurídic espanyol durant els anys següents en normes de rang inferior, en què hom pressuposava el caràcter oficial del castellà, fins a la declaració explícita d'oficialitat a l'article 4 de la Constitució de la República de 1931, en aquest cas, en reacció al règim d'oficialitat previst al Projecte de l'Estatut de Catalunya, aprovat per la Diputació provisional de la Generalitat, el 14 de juliol de 1931 i avalat en referèndum pel poble (masculí) de Catalunya, el 2 d'agost.² Una mirada al constitucionalisme europeu del període d'entreguerres també ens porta a la conclusió que la introducció del concepte de *llengua oficial* o *llengua estatal* a les mateixes lleis fonamentals dels estats, si bé fou acompanyada del reconeixement constitucional de llengües altres de la que fins aleshores havia estat considerada implícitament com la llengua de les institucions de l'Estat stricto sensu, també implicà l'explicitació d'aquesta premissa i, doncs, la voluntat de garantir la preeminència d'aquest idioma en un context de potencial qüestionament polític. A banda dels casos de la ciutat lliure de Danzig³ i l'Estat lliure de

1 Vg. Pere ANGUERA, *El català al segle XIX. De llengua del poble a llengua nacional*, Barcelona: Empúries, p. 237-242.

2 «Projecte de l'Estatut de Catalunya», *Butlletí de la Generalitat de Catalunya*, 6, 17-07-1931, p. 103-109. Significativament, l'Avantprojecte de Constitució elaborat per la Comissió Jurídica Assessora nomenada pel Ministeri de Justícia, presentat el 6 de juliol de 1931, no contenia cap disposició reguladora dels usos lingüístics. Vg. *Anteproyecto de Constitución de la República española que eleva al Gobierno la Comisión Jurídica Asesora*, Madrid: Sucesores de Rivadeneyra, 1931. Fou arran de la no-assumpció pel govern provisional de la República d'aquest avantprojecte com a projecte propi i la ulterior elaboració d'un text nou per una comissió parlamentària presidida pel penalista Luis Jiménez de Asúa que s'introduí un article específic per a declarar el caràcter d'«idioma oficial de la República» del castellà, «sin perjuicio de los derechos que las leyes del Estado reconocen a las diferentes provincias o regiones» (art. 4), i l'obligació que fos ensenyada com a matèria i utilitzada com a llengua vehicular a les escoles (art. 48 del dictamen i 50 del text finalment aprovat). Vg. «Proyecto de Constitución», DSCCRE, 22, 18-08-1931, apèndix 4, p. 1-12. Aquesta mateixa interpretació de la gènesi de l'article 4 a F. GONZÁLEZ OLLÉ, «El establecimiento del castellano como lengua oficial», *Boletín de la Real Academia Española*, tom LVIII, quadern CCXIV, maig-agost de 1978, p. 262-63.

3 La Constitució de la ciutat lliure de Danzig, de 17 de novembre de 1920, establia que «[d]ie Amtssprache ist Deutsch», per més que anunciés que «[d]em polnisch sprechenden Volksteil wird durch die Gesetzgebung und Verwaltung seine freie volkstümliche Entwicklung, besonders der Gebrauch seiner Muttersprache beim Unterricht, sowie bei der inneren Verwaltung und der Rechtspflege gewährleistet» (art. 4). *Apud* Peter HÄBERLE, «Sprachen-

Prússia,⁴ l'exemple més clar és el de la confederació helvètica, on el concepte de *llengua oficial* fou introduït, novament de manera restrictiva, amb motiu de la reforma de 1938 de l'article 116 de la Constitució federal de la Confederació suïssa, pel qual es reconeixia el retoromànic com a llengua nacional. En efecte, per bé que l'apartat primer declarava que «[l']allemand, le français, l'italien et le romanche sont les langues nationales de la Suisse», l'apartat segon introduïa el nou concepte i n'excloïa el retoromànic: «Sont déclarées langues officielles de la Confédération: l'allemand, le français et l'italien».⁵ A parer del constitucionalista Marco Borghi, l'especificitat d'aquest nou concepte consistia en el fet que «[l]a langue officielle est celle des langues nationales qui est utilisée dans les relations entre les autorités publiques et dans les relations entre ces dernières et les citoyens». «L'utilisation de la langue officielle est en principe obligatoire; en ce sens elle peut fonder une restriction à la liberté de la langue des administrés.»⁶ Així mateix, el concepte d'oficialitat lingüística també ha estat recollit en nombroses constitucions de països postcolonials en favor de les llengües de les antigues metròpolis i com a restrictor de la diversitat lingüística interna.⁷

§ 1 El règim lingüístic en el constitucionalisme català contemporani

Artikel und Sprachenprobleme in westlichen Verfassungsstaaten – eine vergleichende Textstufenanalyse», dins Ernst BREM, Jean N. DRUEY, Ernst A. KRAMER i Ivo SCHWANDER (ed.), *Festschrift zum 65. Geburtstag von Mario M. Pedrazzini*, Berna: Stämpfli Verlag, 1990, p. 112, n. 26.

- 4 La Constitució de l'Estat lliure de Prússia, federat a Alemanya, de 30 de novembre de 1920, reconeixia als parlaments provincials (*Provinziallandtage*) la potestat de permetre, «durch Provinzialgesetz neben der deutschen Sprache», «eine andere Amtssprache in gemischtsprachigen Landesteilen» i sempre que «den Schutz Deutscher Minderheiten zu sorgen ist» (art. 73). «Verfassung des Freistaats Preußen», *Preußische Gesetzsammlung*, 54, 1920, p. 543-558. En realitat, però, l'article 4 del Projecte de la Comissió de Constitució de les Corts espanyoles era gairebé una traducció adaptada del text de l'article 8 de la llei constitucional federal d'Àustria, d'1 d'octubre de 1920: «Die deutsche Sprache ist, unbeschadet der sprachlichen Minderheiten bundesgesetzlich eingeräumten Rechte, die Staatsprache der Republik». «Gesetz vom 1. Oktober 1920, womit die Republik Österreich als Bundesstaat eingerichtet wird (Bundesverfassungsgesetz)», *Staatsgesetzblatt für die Republik Österreich*, 140, 5-10-1920, p. 1791-1809. A banda de l'omissió al caràcter federal de l'Estat, la Comissió de Constitució espanyola preferí el terme *idioma oficial de la República* —introduït pel catalanisme en el llenguatge polític a la dècada de 1880 i recollit a l'ordenament jurídic espanyol en nombroses normes de rang inferior al de llei entre 1902 i 1929 respecte al castellà, bo i pressuposant-ne una inexistent declaració d'oficialitat anterior— al de *llengua estatal de la República*. Significativament, en canvi, la Constitució del Reich alemany de 1919 —els articles 9-11 i 13 de la qual foren gairebé simplement traduïts i empeltats al títol I del Projecte de Constitució de la República espanyola— no contenia cap disposició reguladora dels usos lingüístics. Vg. «Die Verfassung des Deutschen Reichs», *Reichsgesetzblatt*, 152, 1919, p. 1383-1418.
- 5 Article 2 de l'ordre federal de l'Assemblea Federal de la Confederació suïssa, que dona redacció nova a l'article 116 de la constitució federal. *Feuille Fédérale*, 14, 6-04-1938, p. 538-39.
- 6 Marco BORGI, «Langues nationales et langues officielles», dins Daniel THÜRER, *Verfassungsrecht der Schweiz : Droit constitutionnel suisse*, Zuric: Schulthess, 2001, p. 600.
- 7 Així, la Constitució de Costa d'Ivori (1960) declara com a «langue officielle» el francès (art. 1.5), la del Camerun (1972), el francès i l'anglès (art. 1.4), mentre que les de Veneçuela (1961, art. 6), Costa Rica (article afegit com a nou article 76 de la Constitució de 1949 per la Llei 5703, de 6 de juny de 1975) i Equador (1978, art. 1.3), l'espanyol. Vg. P. HÄBERLE, «Sprachen-Artikel...», cit., p. 111, n. 21. En el cas de la República francesa, hom no parla stricto sensu de *langue officielle*, sinó de *langue de la République*, concepte que no fou introduït fins a la reforma de l'article 2 de la Constitució de 4 d'octubre de 1958, mitjançant la llei constitucional núm. 92-554, de 25 juny de 1992, per la qual s'afegia a un apartat amb el text «[l]a langue de la République est le français» (art. 1). «Loi constitutionnelle n° 92-554 du 25 juin 1992 ajoutant à la Constitution un titre : “Des Communautés européennes et de l'Union européenne”», *Journal Officiel de la République Française*, 147, 26-06-1992, p. 8406.

En el debat sobre el disseny juridicolingüístic de l'hipotètic estat català independent, predomina la tendència a prescriure *ex novo*, sovint sense ni tan sols considerar les aportacions de què ens ha fornit el constitucionalisme català contemporani. Les Bases per a la Constitució regional catalana, aprovades a la primera assemblea de la Unió Catalanista, que tingué lloc a Manresa (Bages) entre el 25 i el 27 de març de 1892, foren la primera proposta constitucional catalana que contenia una declaració d'oficialitat de la llengua catalana.⁸ El contingut lingüístic d'aquest text era lacònic, però clar. D'acord amb la base tercera del text finalment aprovat, «[l]a llengua catalana será la única que ab carácter oficial podrá usar-se á Catalunya y en las relaciones d'aquesta región ab lo Poder central». La Constitució provisional de la República catalana, aprovada per l'Assemblea Constituent del separatisme català a l'Havana, la qual tingué lloc entre el 30 de setembre i el 2 d'octubre de 1928,⁹ a més de recollir el principi que «[l]a única llengua oficial, a Catalunya, és la catalana» (art. 2), afegí el caràcter lingüísticament català de l'ensenyament primari i secundari (art. 195), amb el castellà com a matèria obligatòria, a més del francès, l'anglès o l'alemany, i la condició de «saber llegir i escriure en català» per a la «possessió dels drets polítics, ésser elector i elegible, desplegar funcions i obtenir càrrecs públics» (art. 26) i l'obtenció de la nacionalitat catalana (art. 8). Durant la seva breu existència, el govern de la República catalana constituït el 14 d'abril de 1931 també elaborà un esborrany sense datar sobre el règim lingüístic del projectat estat català de la Confederació ibèrica. Devem la troballa d'aquest document a l'historiador Francesc Bonamusa, qui, tanmateix, no ens en dona el text original, sinó que ens en fa el report següent:

En el text s'establia que la llengua catalana era l'oficial a tots els territoris de la República catalana i que l'espanyola seria cooficial amb la catalana en totes les relacions amb el poder federal i en totes les esferes administratives i de govern i en totes les esferes administratives i de govern que depenguessin d'aquest. Respecte a l'ensenyament, s'exposava que la llengua espanyola s'ensenyaria a les escoles de la manera que es determinés més endavant, tot i que el Govern de la República catalana atendria els nuclis d'infants que per raó de llengua no poguessin seguir l'ensenyament general. En un afegit transitori, s'indicava que la llengua espanyola s'admetria en els serveis administratius i de justícia en totes les ocasions i circumstàncies en què l'espanyol fos necessari per no entorpir els tràmits o procediments mentre es produïa el règim de traspàs de l'espanyol al català.¹⁰

Cal fer notar que el fet que el Govern de la República catalana es comprometés a atendre «els nuclis d'infants que per raó de llengua no poguessin seguir l'ensenyament general» no implicava

8 Unió Catalanista, *Bases pera a la Constitució Regional Catalana acordadas per la Assamblea de Delegats celebrada á Manresa durant los dias 25, 26 y 27 de mars de 1892*, Barcelona: Imp. La Renaixensa, s/d.

9 *Constitució Provisional de la República Catalana, aprovada per l'Assemblea Constituent del separatisme català reunida a l'Havana durant els dies 30 de setembre, 1 i 2 d'octubre de 1928*, l'Havana: Imp. Serrano Editorial, 1928.

10 Francesc BONAMUSA, «Presidència (1931-1939)», dins *ÍD* (dir.), *Generalitat de Catalunya. Obra de govern 1931-1939 [I]*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Secretaria de Presidència, 2006, p. 25.

necessàriament que aquests infants haguessin de rebre l'ensenyament en llur llengua familiar, ans més aviat sembla indicar que el govern preveia un sistema d'ensenyament adequat a llurs necessitats específiques, però que no prejudicava la llengua o llengües que s'hi havien d'utilitzar. Finalment, l'admissió condicionada de «la llengua espanyola [...] en els serveis administratius i de justícia» era una mesura que permetia de garantir la seguretat jurídica dels ciutadans de llengua castellana sense qüestionar el principi d'oficialitat del català. En aquest sentit, és especialment significatiu que, segons reporta Bonamusa, aquesta disposició figurés en un «afegit transitori», per tal com indica que, quan la catalanització lingüística de la societat catalana fos total, aquesta mesura ja no seria necessària i, doncs, desapareixeria de l'ordenament jurídic. Aquests criteris, amb alguna rebaixa substancial quant al tractament de la llengua catalana, prefiguren el règim d'oficialitat lingüística establert al Projecte de l'Estatut de Catalunya, el qual, per bé que amb un casuisme excessiu per a una llei bàsica d'aquesta naturalesa, recollí també l'oficialitat del català. En efecte, a l'article 5, l'estatuent català declarava que «la llengua catalana serà l'oficial a Catalunya». Això no obstant, l'estatuent matisà que «en les relacions amb el Govern de la República serà [Ø] oficial la llengua castellana» (el símbol de conjunt buit és afegit), la qual cosa significava una primera rebaixa del règim jurídic de la llengua catalana en comparació amb els criteris lingüístics del govern de la República catalana, per tal com desapareixia el règim de cooficialitat en aquest àmbit de les relacions entre els governs de la Generalitat i de la República espanyola. Tanmateix, segurament amb l'objectiu de no tancar la porta a a l'ús oficial del català en aquest àmbit, a diferència de la construcció sintàctica utilitzada a la declaració d'oficialitat del català, aquí l'estatuent feia caure l'article definit, per la qual cosa la disposició estatutària no esdevenia obstacle perquè els usos lingüístics oficials amb el govern de la República fossin desenvolupats en un règim de doble oficialitat. Probablement amb la finalitat d'evitar que el legislador o l'executiu espanyols interpretessin aquesta disposició com una via per a desoficialitzar totalment el català en aquest àmbit, al mateix article 5 l'estatuent especificà que «els ciutadans de llengua materna catalana tindran el dret d'usar-la en llurs relacions amb els organismes oficials de la República a Catalunya». A més de l'àmbit d'ús oficial esmentat reconegut al castellà al Projecte de l'Estatut, hom declarà, al mateix article 5, el «dret dels ciutadans de llengua materna castellana a servir-se'n *personalment* davant els tribunals de justícia i davant els òrgans de l'administració» (la cursiva és afegida), la garantia dels quals remetia al desenvolupament que se'n fes a l'Estatut interior de Catalunya. Tanmateix, aquesta disposició resultava, pel que feia al règim jurídic de la llengua catalana, una altra passa enrere en comparació amb els criteris lingüístics del govern de la República catalana, per tal com l'afegit transitori d'aquests ja garantia la seguretat jurídica dels ciutadans de llengua castellana, de tal manera que l'aspecte lingüístic del dret reconegut en aquest article del Projecte atenyia caràcter finalista. Aquesta rebaixa del règim jurídic del català resultava especialment

inconvenient pel fet de figurar al mateix article que contenia la declaració d'oficialitat lingüística, la qual cosa contrasta amb el caràcter transitori amb què el govern de la República catalana havia previst l'admissió de l'ús oficial del castellà en àmbits administratius i judicials. Tanmateix, a l'article 5 del Projecte de l'Estatut, el dret a usar el castellà era reconegut com un dret estrictament individual (com es dedueix de l'adverbi subratllat) i restava limitat a les relacions amb les administracions públiques. De tal manera que, si les Corts constituents haguessin sancionat el Projecte de l'Estatut tal com els fou presentat pel president del govern provisional de la República, Niceto Alcalá Zamora, i les Corts constituents espanyoles haguessin mantingut el silenci juridicolingüístic de l'Avantprojecte de Constitució de la Comissió Jurídica Assessora, *ex ante* no hi hauria hagut base per a postular que, al sector privat a Catalunya, l'ordenament jurídic no reconeixia la possibilitat de no respondre als actes comunicatius expressats en castellà al·legant-ne incomprensió. Pel que feia a l'ensenyament, les úniques disposicions lingüístiques de contingut explícit eren el caràcter «obligatori» de l'ensenyament del castellà «a totes les escoles primàries de Catalunya», com també el manteniment per la Generalitat d'«escoles primàries de llengua castellana» als nuclis de població amb un mínim de «quaranta infants de llengua castellana», en les quals també s'ensenyaria el català com a matèria (art. 31). Aquí trobem una altra rebaixa del règim jurídic de la llengua catalana en comparació amb els criteris lingüístics del govern de la República catalana —com també una restricció del dret a la igualtat d'oportunitats dels infants de llengua castellana—, per tal com es concretava que el tractament especial anunciat per als infants de llengua familiar castellana havia de consistir en l'ús d'aquesta com a idioma docent i, a més, se li donava protecció de rang estatutari. Val a dir, però, que l'Estatut interior de Catalunya, aprovat pel Parlament de Catalunya el 25 de maig de 1933,¹¹ tractava la qüestió del règim lingüístic de l'ensenyament de manera força més satisfactòria que el Projecte de l'Estatut de 1931. D'antuvi, cal apuntar que l'article 31 del Projecte de l'Estatut fou un dels articles suprimits, en aquest cas gràcies a un vot particular del comissionat socialista Miguel Bargalló,¹² en el procés d'acceleració dels debats parlamentaris sobre l'Estatut posterior al cop d'Estat fracassat del 9 d'agost de 1932, la qual cosa, accidentalment, exonerava la Generalitat de mantenir escoles amb el castellà com a única llengua vehicular, de tal manera que els únics límits a la política lingüísticoescolar eren els

11 «Estatut interior de Catalunya», *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 45, 27-05-1933, p. 655-664. No analitzem l'Estatut d'autonomia finalment aprovat, el 9 de setembre de 1932 (*Gaceta de Madrid*, 265, 21-09-1932, p. 2090-2094), perquè fou una llei de les Corts espanyoles, elaborada a partir d'un nou dictamen, redactat per la comissió nomenada amb aquesta finalitat, de tal manera que no és representatiu de la voluntat catalana. De la magnitud de l'alteració d'aquesta, en dona fe el fet que el text aprovat per les Corts constava de 18 articles i una disposició transitòria, mentre que el Projecte aprovat per la Diputació provisional de la Generalitat i avalat en referèndum en tenia 52 (rebaixa a què cal afegir la reducció de les facultats autònomes en els escassos articles no suprimits).

12 «Voto particular del Sr. Bargalló proponiendo se supriman los Títulos V y VI, y dando nueva redacción al art. 15 del dictamen de la Comisión sobre el proyecto de Estatuto de Cataluña», DSCCRE, 221, 19-08-1932, apèndix 2, p. 1. El president de la Comissió, Luis Bello, anuncià a la mateixa sessió que aquesta acceptava el vot. DSCCRE, 221, 19-08-1932, p. 8089.

continguts a l'article 50 de la Constitució de la República: l'ensenyament del castellà com a matèria i que aquest també fos utilitzat, en un grau indeterminat «como instrumento de enseñanza». En aquest context, durant el procés de tramitació del Projecte d'Estatut interior al Parlament, gràcies a una esmena presentada a l'article 12 per la minoria de Lliga Catalana i acceptada «per unanimitat» per la Comissió de Constitució sobre l'Estatut orgànic interior de Catalunya, hom establí el caràcter lingüísticament català de l'ensenyament primari.¹³ Cal dir, a més, que el fet d'explicitar la catalanitat lingüística de l'ensenyament primari constituïa també una millora evident àdhuc respecte als mateixos articles 5 i 31 del Projecte de l'Estatut, on aquesta qüestió havia estat omesa. Tanmateix, en la mesura que l'Estatut interior era una norma subordinada a l'Estatut d'autonomia —significativament anomenat *Estatut exterior* al mateix text de l'Estatut interior (art. 62)— i a la Constitució de la República, no podia alterar el règim d'oficialitat lingüística establert en aquestes dues lleis,¹⁴ per la qual cosa ens resulta un document d'interès relatiu més enllà d'aquest article concret.

§ 2 Criteris per al règim d'oficialitat lingüística de la República catalana

§ 2.1 Necessitat d'una declaració constitucional d'oficialitat de les llengües catalana i occitana

Una conclusió evident que es desprèn de la lectura dels textos esmentats és la rellevància que donava el constitucionalisme català a la regulació, a la mateixa llei fonamental, del fet lingüístic. I cal assenyalar que això succeïa en contextos socials en què els nivells d'ús social del català eren molt superiors als actuals i la castellanització de la societat catalana era molt inferior. De tal manera que si, fins i tot en contextos sociolingüísticament més favorables, el constituent català considerava necessari d'establir a la mateixa llei fonamental el caràcter oficial de la llengua catalana, considerem que, en el context actual de nativització del castellà al domini català del sud dels Pirineus i de degradació creixent del català com a codi diferenciat per la via de la interposició, aquesta necessitat hi és *a fortiori*. També resulta necessària la declaració constitucional d'oficialitat de les llengües catalana i occitana per a evitar que normes infraconstitucionals en degradin l'estatut jurídic, com ara mitjançant règims de doble o triple oficialitat basats en el principi de personalitat. En aquest sentit, les propostes que s'han fet a l'entorn de no regular constitucionalment el règim lingüístic negligeixen el fet que, en cas que el legislador català actués així, el castellà continuaria essent

13 *Parlament de Catalunya. Diari de Sessions*, 23, 7-03-1933, p. 512. El text finalment aprovat, com a article 11, deia el següent respecte al règim lingüístic: «L'ensenyament primari serà obligatori, gratuït [*sic*] i català per la llengua i pel seu esperit. [...]»

14 Precisament per això el terme *llengua oficial* no apareixia enlloc del text i, per contra, hom introduïa un concepte nou que aplicava només al català: «La llengua pròpia de Catalunya és la catalana» (art. 4). La doctrina ha interpretat aquest concepte de *llengua pròpia* com a expressió de la voluntat del legislador català de donar «un estatut de preeminència» a la llengua catalana davant la imposició per les Corts espanyoles de l'oficialitat del castellà a Catalunya. Vg. Anna M. PLA BOIX, «L'ordenació de la qüestió lingüística a Catalunya de 1892 a 1936: el procés de reconeixement de l'estatut d'oficialitat del català», *Revista de Llengua i Dret*, 43, juliol de 2005, p. 207.

oficial a la República per l'aplicació del dret supletori, per tal com caldria continuar aplicant les disposicions lingüístiques de la legislació espanyola (art. 3.2 de la Constitució espanyola;¹⁵ art. 6.2 de la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya)¹⁶ com de la mateixa legislació catalana autonòmica (art. 3.1 i 5.1 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística),¹⁷ mentre el Parlament de la República no n'elaborés les seves. Això a banda, el fet de no regular constitucionalment l'oficialitat de la llengua catalana implicaria que, no només fóra aplicable la normativa espanyola que imposa l'ús del castellà allà on no hi hagués normativa catalana, sinó també la mateixa legislació catalana autonòmica que imposa el deure d'utilitzar el castellà, tant en el sector públic o en institucions que ofereixen serveis de concessió pública o reben finançament públic (Llei 1/1998: art. 4.b, 8.1, 9.1, 10, 21.3, 21.4, 23.1, 23.2, 31.2) com en el privat (art. 128-1.1 de la Llei 22/2010, de 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya),¹⁸ o reconeix el dret de fer-ne ús (LO 6/2006: art. 33.1, 33.2, 34, Llei 1/1998: art. 3.2, 4.b, 14-17, 22.1, 32.1), àdhuc a rebre-hi el primer ensenyament (art. 21.2 de la Llei 1/1998) i fins i tot el deure de saber castellà (art. 6.2 de la LO 6/2006; Llei 1/1998: art. 21.6, 24, art. 10.1 de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació).¹⁹

§ 2.2 El concepte d'oficialitat per a un règim de caràcter territorial

Una segona raó per a prefigurar a la llei fonamental de la República catalana el règim d'oficialitat lingüística és la necessitat de simplificar la complexitat doctrinal del règim vigent actualment a Catalunya. La fixació a la Constitució espanyola de la monarquia reinstaurada del caràcter oficial del castellà (art. 3.1 i 3.2) en el conjunt del territori del Regne d'Espanya féu que el legislador català recuperés el concepte de *llengua pròpia*, que ja hem trobat a l'Estatut interior, de 1933 (art. 3.1 de la Llei orgànica 4/1979, de 18 de desembre, d'Estatut d'autonomia de Catalunya;²⁰ art. 2.1, 5.1, 14.1 i 28.1 de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya;²¹ art. 2 de la Llei 1/1998; art. 6.1 i 6.5 de la LO 6/2006, art. 2.3 i 5 de la Llei 35/2010, d'1 d'octubre, «de l'occità, aranès a l'Aran»)²² com a fonament jurídic per a establir àmbits d'ús exclusiu o preferent per a les llengües catalana i occitana. D'aquesta manera, el català esdevenia la llengua de les administracions i les corporacions públiques (menys a l'Aran, on ho era l'occità), la qual cosa significava que el

15 «Constitución española», BOE, 311.1, 29-12-1978, p. 29313-29339.

16 «Ley orgánica 6/2006, de 19 de julio, de reforma del Estatuto de autonomía de Cataluña», BOE, 172, 20-07-2006, p. 27269-27310.

17 «Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística», DOGC, 2553, 9-01-1998, p. 291-297.

18 «Llei 22/2010, de 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya», DOGC, 5677, 23-07-2010, p. 56862-56932.

19 «Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació», DOGC, 5422, 16-07-2009, p. 56589-56682.

20 «Ley orgánica 4/1979, de 18 de diciembre, de Estatuto de autonomía de Cataluña», BOE, 306, 22-12-1979, p. 29363-29370.

21 «Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya», DOGC, 322, 22-04-1983, p. 892-895.

22 «Llei 35/2010, d'1 d'octubre, de l'occità, aranès a l'Aran», DOGC, 5745, 29-10-2010, p. 79058-79071.

concepte de propietat atenyia el significat de llengua institucional, d'ús mínim obligatori i preferent, mentre que el concepte d'oficialitat es restringia al reconeixement del dret a utilitzar la llengua merament oficial i a rebre-hi correspondència, però entès com a dret purament individual. De tal manera que la dimensió pública de la política lingüística es basava en el concepte de propietat, mentre que la mera oficialitat restava com a fonament jurídic per a protegir els drets lingüístics individuals dels ciutadans castellanoparlants.²³ Tanmateix, en un context constituent, en què el legislador català no es troba amb cap més restricció que el respecte envers els tractats internacionals —cap dels quals no regula el règim d'oficialitat lingüística—, no hi ha cap raó per a mantenir el concepte de *llengua pròpia*, de manera que les seves implicacions jurídiques es poden traspassar al mateix concepte d'oficialitat.

Arribats a aquest punt, podem dir que la prefiguració constitucional del règim d'oficialitat lingüística de la República catalana es podria basar en un model territorial pel qual l'occità fos la llengua oficial a l'Aran i el català, a la resta del territori.²⁴ En aquest sentit, juntament amb la declaració d'oficialitat de totes dues llengües en llurs àmbits territorials respectius, caldria introduir en el mateix article el mandat al Parlament de regular-ne l'abast,²⁵ matèria que, a l'Aran, fóra competència exclusiva del Conselh Generau.

§ 2.3 Drets lingüístics dels parlants d'altres idiomes

Així mateix, caldria resoldre la qüestió dels drets lingüístics dels parlants d'altres idiomes, el reconeixement dels quals no requereix cap declaració d'oficialitat addicional, com hem vist tant en els criteris del govern de la República catalana d'abril de 1931 com en l'article 5 del Projecte de l'Estatut del mateix any. En aquest punt, una simple qüestió fàctica faria convenient d'incloure l'espanyol entre les llengües reconegudes amb plena validesa jurídica en les relacions amb les

23 Vg. Joan Ramon SOLÉ I DURANY, «El concepte de llengua pròpia en el dret i en la normalització de l'idioma a Catalunya», *Revista de Llengua i Dret*, 26, desembre de 1996, p. 108-118.

24 Considerem preferible un règim de territorialitat estricta, que garanteixi plena llibertat a les administracions araneses per a determinar llur política lingüística, que no un de personalitat, purament formal a la resta de Catalunya des del punt de vista material, tal com es podria derivar de l'apartat cinquè de l'article 6 de la Llei orgànica 6/2006. Això a banda, caldria evitar la teratològica denominació utilitzada a la legislació lingüística catalana actual per a referir-se a la llengua oficial de l'Aran i emprar exclusivament el nom amb què aquesta és coneguda per la romanística. Altrament, ens trobaríem amb el buit jurídic que travessa l'articulat de la Llei 35/2010, i, flagrantment, els apartats primer i segon de l'article 6, respecte a la resta de varietats de la llengua occitana, les quals, *stricto sensu*, no hi són reconegudes. I és que l'apartat primer només reconeix com a vàlides les comunicacions oficials fetes «en occità en la seva varietat aranesa» i, el segon, el dret a utilitzar «l'occità en la seva varietat aranesa» davant les administracions públiques i els organismes que en depenen. En realitat, el fet de reconèixer que es tracta d'una varietat de la llengua occitana, lluny de resoldre el problema, l'agreuja, per tal com, sense aquesta especificació, hom podria al·legar que *aranès* és una simple denominació local de l'occità, però, en especificar que hom es refereix a una varietat territorial de la llengua occitana, de la literalitat del text cal entendre que els drets reconeguts queden restringits a l'ús d'aquest dialecte específic.

25 La doctrina catalana ha tendit a limitar l'abast del concepte d'oficialitat a la inexistència de dret a al·legar ignorància de la llengua oficial com a motiu jurídicament vàlid per a rebutjar les comunicacions que s'hi vehiculin, llevat dels casos previstos en els tractats internacionals. Tanmateix, com hem esmentat, en el context d'una república sobirana, caldria afegir-hi també els atributs que actualment corresponen al concepte de *llengua pròpia*.

administracions públiques, sens perjudici de reconèixer també altres llengües i sense prejudicar que aquest estatus hagi d'ésser permanent, de manera que es pugui derogar tan bon punt es generalitzi la competència en català entre tots els ciutadans i sens perjudici dels drets lingüístics que reconeixen la Convenció europea per a la salvaguarda dels drets humans i les llibertats fonamentals, de 4 de novembre de 1950 (art. 5.2, 6.3.a i e), el Pacte internacional de drets civils i polítics, de 16 de desembre de 1966 (art. 14.3.a i f), i la Convenció de drets de l'infant, de 20 de novembre de 1989 (art. 40.2.VI), independents del règim d'oficialitat lingüística. És per això que caldria regular la concreció dels drets lingüístics en lleis ordinàries, no a la Constitució, i que aquests no necessàriament han d'abastar el sector privat. En qualsevol cas, els drets reconeguts respecte a l'occità fora de l'Aran en les relacions amb les administracions i empreses prestadores de serveis públics no podrien ésser menors que els que el legislador reconegui respecte a llengües no oficials i, en qualsevol cas, haurien d'incloure el dret a utilitzar l'occità i rebre-hi correspondència en les relacions amb el conjunt de les administracions catalanes, reconegut a la lletra c de l'apartat primer de l'article 3 de la Llei 35/2010.

§ 2.4 Règim lingüístic de l'ensenyament

També caldria recollir, adés en el mateix article sobre llengües oficials —i, doncs, com a conseqüència derivada de la mateixa oficialitat—, adés en el títol o capítol específic de l'ensenyament, el caràcter vehicular de la llengua oficial del territori a tot l'ensenyament públic i privat concertat, sens perjudici de la impartició de matèries en altres idiomes amb l'objectiu específic de fomentar-ne l'aprenentatge pels estudiants.

§ 2.5 Disposicions derogatòries i règim transitori

Finalment, caldria una disposició derogatòria annexa a la mateixa Constitució o a la legislació infraconstitucional escaient relativa als preceptes que declaren l'oficialitat del castellà, estableixen el deure de saber-ne i n'imposen l'ús al sector privat. Respecte als drets lingüístics de la població hispanoparlant en les seves relacions amb el sector públic, caldria especificar-hi la vigència de l'article 33 de la Llei orgànica 6/2006 i la normativa inferior aplicable mentre el Parlament de la República no aprovi la llei de desenvolupament del concepte d'oficialitat lingüística i de fixació dels drets lingüístics dels parlants de llengües no oficials. Cal subratllar que no hi hauria cap deure generalitzat de competència en espanyol, ni tan sols en el sentit d'inexistència de dret a al·legar-ne ignorància per a rebutjar les comunicacions que s'hi emetin, la qual només fóra exigible per a determinades places a la funció pública, amb la finalitat de garantir els drets lingüístics reconeguts

respecte a l'ús de l'espanyol amb les administracions públiques o organismes que en depenen. Tanmateix, en principi, el dret a utilitzar altres llengües diferents de l'oficial a cada zona lingüística del territori només afectaria les relacions amb les administracions públiques, no pas el sector privat.

§ 3 Aplicabilitat a la resta del domini lingüístic peninsular i insular

Aquests criteris considerem que també serien aplicables, *mutatis mutandis*, a les illes Balears i Pitiüses i al País Valencià, en cas que s'hi donessin processos semblants als actualment en curs al Principat, amb l'excepció de les comarques valencianes majoritàriament castellanoparlants, on hom podria considerar d'aplicar fórmules de doble oficialitat basades en el principi de personalitat.

ABREVIACIONS

BOE	<i>Boletín Oficial del Estado</i>
DOGC	<i>Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya</i>
DSCCRE	<i>Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española</i>